

2. Гусева Е.П. Здібності та схильності: нейрофізіологічні особливості, передумови. – М.: Педагогіка, 1990. – С. 73–87.
3. Занюк С. Психологія мотивацій та емоцій. – Луцьк, 1997. – С. 125–141.
4. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. – СПб: Питер, 2001. – С. 203–208.
5. Макаренко М.В., Лизогуб В.С., Юхименко Л.І Серцевий ритм у студентів з різними індивідуально-типологічними властивостями вищої нервової діяльності за умов емоційного стресу // Фізіол. журн. – 2003. – Т. 49. – № 1. – С. 28–33.
6. Ткаченко Л.М., Перебендій А.С. Вегетативні кореляції емоційного напруження у осіб з різним станом автономної нервової системи // Фізіол. журн. – 2000. – Т. 46. – № 6. – С. 61–68.
7. Чайченко Г. М. Зависимость успеваемости студентов от индивидуально-типологических свойств их нервной системы // Физиол. журнал. – 1993. – Т. 12. – № 4. – С. 64.

УДК 378.147.88

Л. З. Тархан

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВУЗУ

Наукові засади розвитку професійно-педагогічної освіти отримали новий поштовх у 1920 р. під впливом соціально-економічних та соціально-педагогічних чинників. Осмислення проблем професійно-педагогічної освіти здійснювалося переважно на основі емпірики, яка об'єднала різноманітні погляди авторів. Педагогічні й організаційні аспекти управління освітніми системами, трансформації навчальних закладів, розвиток багаторівневої професійної освіти досліджували Ю. Конаржевській, М. Кондаків, Ю. Кушів, А. Новіков, А. Орлів, М. Поташник, П. Третяків, Т. Шамова та ін.

Проте залишається актуальною проблема, пов'язана з розробкою теоретичних засад багаторівневої підготовки педагогів професійного навчання, розв'язання якої дозволить більш ефективно прогнозувати і проектувати розвиток цієї освітньої галузі та забезпечить її ефективність і результативність.

Питанням удосконалення системи підготовки магістра інженерно-педагогічного вузу за період проходження науково-педагогічної практики присвячена ця стаття.

Метою статті є розкриття особливостей і специфіки професійної підготовки магістрантів у процесі науково-педагогічної практики.

Відомо, що основним контингентом, який навчається в магістратурі, є найталановитіші студенти, схильні до наукової роботи. Вони мають відмінні знання з базових і спеціальних дисциплін. Проте магістранти ще не є аспірантами, займаються поряд з науковою педагогічною діяльністю і продовжують навчальний процес.

Відповідно, науково-педагогічна практика є одним із шляхів активізації їх навчання в магістратурі.

Спеціальна підготовка передбачає набуття студентами базових теоретичних знань, що відповідають спеціальності і профілю, оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для професійної діяльності.

Подальша реалізація засвоєних на лекціях та практичних заняттях способів діяльності, освітніх технологій і втілення їх у життя в період навчання в інженерно-педагогічному вузі відбувається в період науково-педагогічної практики.

Навчання магістранта моделює майбутню професійну діяльність, а на науково-педагогічній практиці він безпосередньо включається в цю діяльність з більшою часткою самостійності.

Для магістрантів науково-педагогічна практика – органічний складник професійного становлення майбутнього викладача вищого навчального закладу.

Метою практики є поглиблення теоретичних знань на основі практичного навчання, формування умінь і навичок практичної діяльності; розвиток професійних умінь і навичок

для прийняття самостійних рішень у педагогічному процесі; формування творчого дослідницького підходу.

Більш глибоке і змістовне значення мети науково-педагогічної практики магістра визначає якісно нове наповнення її змісту. Крім того, це пов'язано з цільовим призначенням магістратури, оскільки вона визначає отримання студентом повної вищої освіти, а значить його професійну підготовку до самостійної творчої діяльності в будь-якій освітній установі, у тому числі середньо-спеціальній та вищій.

Педагогічна практика – це активне, діяльне освоєння педагогічного процесу в ході якого надається можливість для реальної педагогічної взаємодії із студентами інженерно-педагогічного вузу на базі профільної кафедри.

Основними принципами змісту і організації практики є:

– *науковість* – відбір змісту і побудова занять з різних дисциплін профільної підготовки з урахуванням закономірностей педагогіки і психології, техніки і технології, сучасних вимог дидактики;

– *креативність* – актуалізація і стимулювання творчого підходу магістрантів до проведення занять з опорою на розвиток студентів як суб'єктів освітнього процесу;

– *облік наукових інтересів магістрантів* – практика передбачає проведення занять з дисциплін, що відповідають науково-дослідним інтересам магістрантів.

Педагогічна практика планує підготовку і проведення майбутніми викладачами занять та інших форм навчально-виховного, науково-дослідного і методичного процесу вузу.

Основним навчально-методичним документом для студентів-магістрантів і їх керівників є програма практики, в якій регламентується вся діяльність на базі практики.

Зміст програми побудований відповідно до Наказу від 08.04.1993 р. МО України “Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” і Наказу від 20.12.94 “Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України”.

Завданнями практики є:

- Закріплення і поглиблення професійних знань і умінь магістрантів відповідно до змісту програм навчальних дисциплін. Забезпечення підготовки магістрантів до якісного викладання педагогічних і спеціальних дисциплін в інженерно-педагогічних вузах різного рівня акредитації.

- Формування умінь структурувати навчальний матеріал курсу педагогіки, спеціальних дисциплін і приватних методик, створення оптимальних моделей навчання студентів інженерно-педагогічних вузів у процесі проведення теоретичних і практичних занять, керівництво самостійною роботою і педагогічною практикою студентів.

- Застосування сучасних технологій навчання. Проведення дидактичної і методичної обробки наукової психолого-педагогічної, професійно-технологічної інформації – трансформація її в матеріал для викладання навчальних дисциплін.

- Формування умінь спостерігати і аналізувати навчально-виховну роботу у вузі, проводити її із студентами в різних формах. Формування уявлення про гуманістичний підхід до особи студента як суб'єкта виховної діяльності.

- Використовування в педагогічному процесі різних видів контролю знань, розширення рівня сформованості професійних умінь магістрів у процесі викладання професійних дисциплін та застосування приватних методик.

- Формування уміння організації і керівництва науковою роботою студентів.

- Ознайомлення з різними видами роботи і документацією кафедри.

- Брати активну участь у науково-методичній роботі кафедри. Підготовка наукового повідомлення і виступ на науково-практичному семінарі кафедри.

Викладання у вузі – це особливий вид висококваліфікованої розумової діяльності творчого характеру.

Магістрант сьогодні повинен добре орієнтуватися в розмаїтті педагогічних технологій, мати власну думку та уміти відстоювати її, правильно оцінювати власні можливості, бути готовим до схвалення відповідальних рішень.

Вузівські педагоги звичайно досягають майстерності і досконалості, коли мають досвід роботи 10–15 років, оскільки викладачами не народжуються, а стають, набуваючи досвід, постійно вдосконалюючи педагогічну майстерність.

Практика передбачає ознайомлення із структурою освітнього процесу, з програмою і змістом курсу, з організацією і проведенням усіх форм занять.

Магістрант самостійно готує плани і конспекти занять добирає і аналізує основну і додаткову літературу відповідно до теми і мети занять, розробляє зміст навчального матеріалу на сучасному науково-методичному рівні і методично правильно проведення різних видів навчальної роботи (лекцій, лабораторних занять тощо), здійснює науково-методичний аналіз проведених занять.

За магістрантом залишається право вибору проведення тих або інших видів роботи, відповідних дисциплін.

Організацію і керівництво практикою здійснює адміністрація інженерно-педагогічного факультету та профільююча кафедра. У керівництві стажерської практики велике значення набуває самоврядування магістранта.

Зміст роботи магістрантів у період практики становить не лише навчальна, науково-методична, виховна робота із студентами вузу, але і керівництво практикою студентів у загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах промислових підприємств, консультації наукової роботи студентів.

У зв'язку з різними типами об'єкта діяльності зміст і організація науково-педагогічної практики магістра вимагає диференційованої розробки.

Зміст науково-педагогічної практики не обмежується безпосередньою педагогічною діяльністю магістра. Він допускає спільну роботу практиканта з адміністрацією щодо вивчення і аналізу нормативної документації, яка регламентує діяльність освітньої установи, участь у педагогічних нарадах, консиліумах, засіданнях кафедри з поточних і глобальних питань освіти.

Магістранти спостерігають, аналізують різні види роботи викладача університету. Наприклад, за період практики є присутніми не менше, ніж на шести навчальних заняттях, які ведуть викладачі профільної кафедри; проводять п'ять навчальних занять з дисциплін кафедри за приватними методиками (з них чотири заняття є заліковими); один позааудиторний виховний захід у закріпленій за магістрантом академічній групі. Магістранти мають відвідати два заняття своїх колег, провести системний аналіз таких занять, взяти участь в обговоренні. Участь в організації методичних виставок, огляд науково-методичної літератури тощо є однією з форм методичної роботи. Здійснюють консультування студентів щодо організації різних видів діяльності в ході педагогічної і виробничої практики студентів.

Проведення навчальної роботи магістрантом передбачає ретельну підготовку і проведення занять узгоджених на профільній кафедрі, оскільки майбутньому викладачеві інженерно-педагогічного вузу необхідно перетворити логічну структуру "наукова дисципліна" в дидактичну структуру "навчальна дисципліна".

Науково-методична робота вводить магістранта в діяльність кафедри, у вивчення документів, уміння їх підготувати. Участь у засіданні кафедри зобов'язує до підготовки інформаційного матеріалу з того або іншого питання, що розглядається на засіданні.

За рекомендацією керівника, магістрант готує наукове повідомлення для виступу на науковому семінарі.

Можна провести апробацію наукових здібностей магістранта, організувавши керівництво науковою роботою студента.

Вивчення магістрантом функціональних обов'язків працівників кафедри дозволяє побудувати структуру і функції профільної кафедри.

Науково-педагогічна практика відкриває можливості магістру для організації дослідно-експериментальної бази власного дослідження, апробації теоретичних напрацювань, організацію і діагностику результатів експерименту.

Критеріями вибору магістром освітньої установи для проходження практики є, перш за все, його наукові інтереси (дослідження освітньою установою проблем, над якими працює магістр, або близьких до них, діяльність на базі навчальних закладів лабораторій з актуальних питань освіти).

Передує практичній діяльності магістра розробка індивідуального плану стажування, із зазначенням основних напрямів роботи і видів звітності.

Арсенал методів і форм організації науково-педагогічної практики магістра розширюється, порівняно з організацією педагогічної практики бакалавра. Поряд з традиційними, актуальності набувають такі, як диспути, ділові ігри, творчі майстерні, семінари.

На відміну від педагогічної практики бакалавра, фахівця, науково-педагогічна практика магістра визначається високим рівнем самоаналізу, самоорганізації і самоконтролю власної діяльності.

Аналіз результатів науково-педагогічної практики передбачає облік ступеня теоретичного осмислення практичної діяльності, ступеня сформованості системи професійно-педагогічних умінь та якості діяльності; відношення до педагогічної професії, до практики (ступінь відповідальності, самостійності, інтересу до роботи тощо); якості роботи на семінарах, методичних нарадах і консультаціях; рівня аналізу і самоаналізу власної діяльності.

Відповідно до нормативних документів, зазначених вище, підсумки виконаної роботи в ході науково-педагогічної практики подаються у вигляді звітів, рефератів, статті та методичних порад. Найбільшу популярність при підведенні підсумків практики має звіт на магістерській конференції.

Побажання та рекомендації магістрів і керівників практик за змістом і організацією науково-педагогічної практики дозволяють удосконалювати цей процес.

Аналіз цілей практики бакалавра, спеціаліста і магістра дозволив виявити їх основні відмінності. Так, метою педагогічної практики бакалавра є формування у студентів уявлень про зміст і особливості діяльності інженера-педагога та завершення вузівського етапу їх професійної підготовки до "практичної практики" в професійно-технічних учбових закладах.

Педагогічна практика спеціалістів дозволяє студенту апробувати себе як викладача теоретичних уроків.

Мета ж науково-педагогічної практики магістранта визначається набуттям навичок педагога-дослідника, який володіє сучасним набором знарядь педагогічних наук для пошуку та інтерпретації інформаційного матеріалу з метою його використання в педагогічній діяльності вищого навчального закладу.

Результатом науково-педагогічної практики є активізація процесу навчання, поглиблення знань магістрантів з дисциплін навчального плану, розвиток здібностей до аналізу і узагальнення, збільшення числа публікацій, а також набуття навичок викладацької роботи.

Викладене вище становить один з етапів процесу вдосконалення навчання магістрантів. Подальшої розробки вимагають методика та педагогічні технології навчання в період науково-педагогічної практики, зміст навчання, уточнення поняттєвого апарату, його більш глибоке тлумачення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіньколик М.Ф. Методика розробки програми практики студентів // Нові технології навчання: Наук. метод. зб. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2002. – Вип. 34. – С. 67–71.
2. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – 544 с.